

สภาพเศรษฐกิจและสังคมชุมชนคลองจันทน์และสลัมคลองเตย

ข้อมูลที่ได้นำมาจะกล่าวถึงเรื่องเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนคลองจันทน์และสลัมคลองเตย ซึ่งได้แก่

1. อายุ พบว่าในสลัมคลองเตย 20 % หัวหน้าครอบครัวมีอายุระหว่าง 25 - 35 ปี 42 % มีอายุระหว่าง 36 - 45 ปี และ 36 % มีอายุระหว่าง 46 - 55 ปี และ 2 % หัวหน้าครอบครัวมีอายุ 56 ปีขึ้นไป ในช่วงอายุเกิน 56 ปี คือหัวหน้าครอบครัวที่มีอายุ 70 ปี (1 ราย) และในช่วงอายุ 25 - 35 ปี หัวหน้าครอบครัวที่มีอายุน้อยที่สุด (1 ราย) คืออายุ 25 ปี ส่วนในชุมชนคลองจันทน์ พบว่า 12 % หัวหน้าครอบครัวมีอายุระหว่าง 25 - 35 ปี 42 % มีอายุระหว่าง 36 - 45 ปี เช่นเดียวกัน 42 % เป็นหัวหน้าครอบครัวที่มีอายุระหว่าง 46 - 55 ปี อีก 4 % หัวหน้าครอบครัวมีอายุ 56 ปีขึ้นไป หัวหน้าครอบครัวอายุสูงสุด (1 ราย) 67 ปี และหัวหน้าครอบครัวอายุน้อยที่สุด (1 ราย) 31 ปี (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 หัวหน้าครอบครัวในชุมชนคลองจันทน์และสลัมคลองเตย จำแนก ตามอายุ (เปอร์เซ็นต์)

ช่วงอายุ	คลองเตย (50)	คลองจันทน์ (50)
25 - 35	20	12
36 - 45	42	42
46 - 55	36	42
56 ปี ขึ้นไป	2	4
รวม	100	100

ประเภทครอบครัว ในสลัมคลองเตยพบว่าส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว (nuclear family) มีพ่อ แม่ ลูก ถึง 84 % และเป็นครอบครัวขยาย (extended family) ที่มีญาติพี่น้องอาศัยอยู่ด้วยแต่ไม่ใช่ปู่ ย่า ตายาย รวมอยู่ด้วย 16 % ในชุมชนคลองจั่น พบว่า เป็นครอบครัวเดี่ยว 48 % คือมีพ่อ แม่ ลูก และคนรับใช้ และเป็นครอบครัวขยายชนิดที่มีปู่ ย่า ตายาย รวมอยู่ด้วย 13 % ครอบครัวขยายที่มีญาติคนอื่น ๆ เช่น หลาน น้องสามี หรือภรรยา 39 % รวมเป็นครอบครัวขยาย 52 % (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 หัวหน้าครอบครัวในชุมชนคลองจั่นและสลัมคลองเตย จำแนกตามประเภทของครอบครัว (เปอร์เซ็นต์)

ประเภทของครอบครัว	คลองเตย (50)	คลองจั่น (50)
ครอบครัวเดี่ยว	84	48
ครอบครัวขยาย	16	52
รวม	100	100

จะเห็นว่าครอบครัวในชุมชนคลองจั่นเป็นลักษณะครอบครัวเดี่ยว และครอบครัวขยายในอัตราที่ใกล้เคียงกัน เมื่อเปรียบเทียบกับครอบครัวในสลัมคลองเตยแล้ว ครอบครัวในสลัมคลองเตยมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากกว่า ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะครอบครัวในสลัมคลองเตยส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด แล้วอพยพเข้ามาเพื่อหางานทำในกรุงเทพฯ มากขึ้นเฉพาะสามี-ภรรยา-บุตร ไม่ไ้มีบิดา-มารดา-ญาติ พี่น้องติดตามมาด้วย และอีกเหตุผลหนึ่งจะเป็นด้วยฐานะทางครอบครัว การครองชีพ

ทำอยู่แล้ว ไม่สามารถเลี้ยงญาติหรือสมาชิกคนอื่นได้อีก ตรงข้ามกับครอบครัว
ในเคหะชุมชนคลองจั่น ซึ่งมีอัตราการเป็นครอบครัวขยายสูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับ
สลัมคลองเตย เพราะครอบครัวในชุมชนคลองจั่นเป็นพวกที่มีภูมิลำเนาอยู่ใน
กรุงเทพฯ ๗ ฉะนั้น ลักษณะครอบครัวขยายจึงมี ปู่ ย่า ตา ยาย อยู่ด้วย
และประกอบกับฐานะทางเศรษฐกิจดี สามารถที่จะให้การอุปการะญาติคนอื่น ๆ
เช่น น้อง หลาน ได้ ฉะนั้น 52 % ของครอบครัวในชุมชนคลองจั่นที่เป็น
ครอบครัวขยาย ซึ่งประกอบด้วยครอบครัวขยายแบบที่มีคนอื่น ๆ เช่น หลาน
อยู่ด้วย 39 % มีคนรับใช้ 12 % และครอบครัวขยายที่มีปู่ ย่า ตา นาย อยู่
ด้วย 13 %

3. จำนวนบุตร ในสลัมคลองเตยพบว่า 48 % มีบุตรจำนวน
6-8 คน 42 % มีบุตร 3-6 คน และ 10 % มีบุตรไม่เกิน 2 คน ส่วน
ในชุมชนคลองจั่น พบว่า 52 % มีบุตรไม่เกิน 2 คน 44 % มีบุตร 3-5 คน
2 % มีบุตร 6-8 คน และอีก 2 % เช่นเดียวกันมีบุตรเกิน 8 คน (1 ราย)
คือมีบุตร 7 คน (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 หัวหน้าครอบครัวในชุมชนคลองจั่นและสลัมคลองเตย
จำแนกตามจำนวนบุตร (เปอร์เซ็นต์)

จำนวนบุตร	คลองเตย (50)	คลองจั่น (50)
ไม่เกิน 2 คน	10	52
บุตร 3 - 5 คน	42	44
บุตร 6 - 8 คน	48	2
บุตร 8 คนขึ้นไป	0	2
รวม	100	100

จะเห็นว่า ครอบครัวในสลัมคลองเตยมีบุตรมาก โดยเฉพาะครอบครัวหนึ่งมีบุตร 6 คน จะเห็นว่าอัตราการมีบุตร 3 - 5 คน และ 6 - 8 คน มีอัตราสูง ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวในสลัมคลองเตยอยู่ในระดับต่ำ รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย

แต่ในชุมชนคลองจั่น อัตราการมีบุตรไม่เกิน 2 คน อยู่ในระดับสูง อัตราบุตร 6 - 8 คน มีน้อยมาก และที่มีบุตร 8 คน ขึ้นไปมีเพียง 2 % (1 ราย) ซึ่งมีบุตรจำนวน 9 คน

4. การคบเพื่อน ในสลัมคลองเตยพบว่า 82 % หัวหน้าครอบครัวมีความสนิทสนมกับเพื่อนในละแวกบ้านมากกว่าเพื่อนที่ทำงาน 8 % หัวหน้าครอบครัวมีความสนิทสนมคุ้นเคยกับเพื่อนที่ทำงานมากกว่าที่บ้าน และ 10 % บอกว่าไม่คบใครเลย ในชุมชนคลองจั่น พบว่า 86 % หัวหน้าครอบครัวมีความสนิทสนมกับเพื่อนในที่ทำงานเดียวกันมากกว่าเพื่อนในละแวกบ้าน 10 % หัวหน้าครอบครัวมีความสนิทสนมกับเพื่อนที่ทำงานและเพื่อนในละแวกบ้านเท่า ๆ กัน และมีเพียง 4 % เท่านั้น ที่หัวหน้าครอบครัวมีความสนิทสนมกับเพื่อนในละแวกบ้านมากกว่าเพื่อนในที่ทำงานเดียวกัน (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 หัวหน้าครอบครัวในชุมชนคลองจั่นและสลัมคลองเตย จำแนกตามการคบเพื่อน (เปอร์เซ็นต์)

การคบเพื่อน	คลองเตย (50)	คลองจั่น (50)
ที่ทำงานมากกว่า ที่บ้านมากกว่า	8	86
เท่า ๆ กัน	0	10
ไม่คบใครเลย	10	0
รวม	100	100

จากตาราง จะเห็นว่า หัวหน้าครอบครัวในชุมชนคลองจั่น มีความสนิทสนมกับเพื่อนในที่ทำงานมากกว่าเพื่อนละแวกบ้าน อาจจะเป็น เพราะลักษณะงานทำให้มีความคุ้นเคยใกล้ชิด และมีความสนใจร่วมกัน และอีกประการหนึ่งใช้เวลาอยู่ที่ทำงานมากกว่าที่บ้าน แต่ครอบครัวใน สลัมคลองเตยสนิทสนมกับเพื่อน ละแวกบ้านมากกว่าที่ทำงาน แม้ว่า หัวหน้าครอบครัวส่วนใหญ่ออกไปทำงานนอกบ้าน แต่ลักษณะงานไม่ก่อให้เกิดความผูกพัน หัวหน้าครอบครัวในสลัมคลองเตยที่ไม่คบใครเลย มี 10 % บอกลักษณะของการไม่สนิทสนมกับเพื่อนทั้งในละแวกบ้านและที่ ทำงานว่าสังคมในสลัมคลองเตยมีแต่สิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี การไม่พยายาม ไปยุ่งเกี่ยวกับใครเป็นสิ่งที่ควรกระทำมากที่สุด

5. การเป็นหนี้ ในสลัมคลองเตยพบว่า 74 % มีหนี้สิน 26 % ไม่มีหนี้สินเลย ในชุมชนคลองจั่น พบว่า 66 % มีหนี้สิน และ 34 % ไม่มีหนี้สินเลย (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 หัวหน้าครอบครัวในชุมชนคลองจั่นและสลัมคลองเตย จำแนกตามการเป็นหนี้ (เปอร์เซ็นต์)

การเป็นหนี้	คลองเตย (50)	คลองจั่น (50)
เป็นหนี้	74	66
ไม่เป็นหนี้	26	34
รวม	100	100

จะเห็นว่า ครอบครัวในชุมชนคลองจั่นและครอบครัวในสลัม คลองเตย หัวหน้าครอบครัวที่มีหนี้สินมีเปอร์เซ็นต์ไม่แตกต่างกันนัก แต่ อัตราการเป็นหนี้โดยเฉลี่ยแตกต่างกัน ครอบครัวในชุมชนคลองจั่น อัตรา

การเป็นหนี้โดยเฉลี่ยครอบครัวละ 50,714 บาท เป็นหนี้สินเกี่ยวกับการ
 ผ่อนส่งบ้าน คูเย็น รดยนต์ แต่ในสลับคลองเตย อัตราการเป็นหนี้
 โดยเฉลี่ยครอบครัวละ 1,000 บาท ส่วนใหญ่เป็นหนี้สินที่เกิดจากการ
 ชื้อของโดยใช้เงินเชื่อ และหนี้จากการกู้เงินเพราะครอบครัวในสลับ
 คลองเตยมีรายได้น้อยไม่พอกับรายจ่าย

6. อาชีพ ในสลับคลองเตย พบว่า 82 % ของหัวหน้า
 ครอบครัวประกอบอาชีพรับจ้าง 14 % ปฏิบัติงานอาชีพเกี่ยวกับการค้า
 (รวมทั้งแม่ค้าหาบเร่) และ 4 % ไม่ได้ประกอบอาชีพเนื่องจากชราภาพ
 แต่อยู่ในความอุปการะของบุตรในชุมชนคลองจั่น 88 % ของหัวหน้า
 ครอบครัวประกอบอาชีพเป็นงานที่ให้บริการ คือรับราชการ (58 %) เป็น
 พนักงานบริษัทรัฐวิสาหกิจ (30 %) ประกอบอาชีพส่วนตัวซึ่งได้แก่
 ทำการค้ามี 8 % และมีเพียง 4 % ไม่ได้ประกอบอาชีพแต่มีรายได้คือ
 เป็นข้าราชการบำนาญ (2 ราย) แสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 หัวหน้าครอบครัวในชุมชนคลองจั่นและสลับคลองเตย
 จำแนกตามอาชีพ (เปอร์เซ็นต์)

อาชีพ	คลองเตย (50)	คลองจั่น (50)
รับจ้าง	82	0
ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการค้า	14	8
รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ	0	88
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	4	4
รวม	100	100

จากตารางที่ 6 จะเห็นได้ว่า หัวหน้าครอบครัวในชุมชน
คลองจั่นส่วนใหญ่ประกอบอาชีพที่เป็นงานบริการ ได้แก่ ข้าราชการ
พนักงานบริษัทหรือรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ มี 88 % ส่วนหัวหน้าครอบครัวใน
สลัมคลองเตยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง เป็นกรรมกรมากที่สุด
เป็นกรรมกรแบกหามสินค้าจากท่าเรือคลองเตย เป็นยาม และกรรมกร
รับจ้างทั่วไป หัวหน้าครอบครัวที่ไม่ได้ประกอบอาชีพทั้ง 2 กลุ่ม มี
จำนวนเท่ากัน ในชุมชนคลองจั่น หัวหน้าครอบครัวที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ
มีรายได้เพราะเป็นข้าราชการบำนาญ แต่หัวหน้าครอบครัวที่ไม่ได้ประกอบ
อาชีพในสลัมคลองเตยไม่มีรายได้ต้องให้บุตรและภรรยาหาเลี้ยง

นอกจากความแตกต่างในเรื่องอาชีพของหัวหน้าครอบครัวในชุมชน
คลองจั่นและสลัมคลองเตยแล้ว การออกไปทำงานนอกบ้านของภรรยา ยัง
แตกต่างกันอีกด้วย กล่าวคือ ภรรยาในชุมชนคลองจั่นส่วนใหญ่ออกไป
ประกอบอาชีพนอกบ้าน แต่ภรรยาในสลัมคลองเตยประกอบอาชีพอยู่กับ
บ้าน เช่น ค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ พับถุงกระดาษขาย การออกไปประกอบ
อาชีพนอกบ้านของภรรยาทำให้ครอบครัวในชุมชนคลองจั่น จำเป็นต้อง
จ้างคนเลี้ยงบุตรเมื่อเยาว์วัย (42 %) และญาติเลี้ยงให้อาจจะเป็นย่า
ยาย น้า ป้า ฯลฯ (38 %) และมารดาเป็นผู้เลี้ยงบุตรเอง (20 %)
โดยมารดาจะลาออกจากงานเป็นการชั่วคราว ส่วนในสลัมคลองเตย
ส่วนใหญ่พ่อแม่จะเลี้ยงบุตรเอง (88 %) และมีบางที่ฝากญาติเลี้ยง (12 %)
แต่จ้างคนเลี้ยงบุตรไม่มีเลย แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อบุตรโตขึ้น พ่อแม่
เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการอบรมดูแลความประพฤติของบุตรมากกว่าการ
เลี้ยงดูในวัยเยาว์

7. รายได้ รายได้ของครอบครัว พบว่า 24 % ของหัวหน้าครอบครัวในสลัมคลองเตยมีรายได้ไม่เกิน 1,000 บาท/เดือน 64 % มีรายได้ระหว่าง 1,001-1,500 บาท/เดือน 12 % มีรายได้เกิน 1,500 บาท/เดือน และในกลุ่มนี้มีเพียง 1 รายเท่านั้นที่มีรายได้ 2,000 บาท/เดือน และหัวหน้าครอบครัวที่มีรายได้ค่าที่สุดคือ 500บาท/เดือน มีเพียง 2 ราย ส่วนในชุมชนคลองจั่นพบว่า 10 % ของหัวหน้าครอบครัวในชุมชนคลองจั่น มีรายได้ระหว่าง 3,000 - 5,000 บาท/เดือน 36 % มีรายได้ระหว่าง 5,001-8,000 บาท/เดือน และ 44 % ของหัวหน้าครอบครัว มีรายได้ตั้งแต่ 8,000 บาทขึ้นไป และในกลุ่มนี้ผู้มีรายได้สูงสุด (1 ราย) คือมีรายได้ 20,000 บาท/เดือน (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 หัวหน้าครอบครัวในชุมชนคลองจั่นและสลัมคลองเตย จำแนกตามระดับรายได้ (เปอร์เซ็นต์)

รายได้	คลองเตย (50)	คลองจั่น (50)
ไม่เกิน 1,000 บาท	24	0
1,001 - 1,500	64	0
1,501 - ไม่เกิน 2,000	12	0
3,001 - 5,000	0	10
5,001 - 8,000	0	36
8,001 - ไม่เกิน 20,000	0	44
รวม	100	100

จะเห็นว่า รายได้ของครอบครัวในชุมชนคลองจั่นและสลัม
คลองเตยแตกต่างกันมาก รายได้เฉลี่ยของครอบครัวในสลัมคลองเตย
ประมาณ 1,200 บาทต่อเดือน และรายได้เฉลี่ยของครอบครัวในชุมชน
คลองจั่นประมาณ 9,500 บาทต่อเดือน รายได้เฉลี่ยของครอบครัวใน
สลัมคลองเตยต่ำ ก็เนื่องจากหัวหน้าครอบครัวส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ
รับจ้าง ทั้งกล่าวแล้ว และส่วนใหญ่ไม่มีรายได้พิเศษอื่น ๆ และต้องเลี้ยง
สมาชิกในครอบครัวอย่างน้อย 6 คน เพราะจำนวนบุตรของครอบครัวใน
สลัมคลองเตยครอบครัวหนึ่งมีบุตรหลายคน มาตรฐานครองชีพจัดอยู่ใน
ประเภทผู้มีรายได้น้อยเพราะฐานะยากจน

8. การศึกษา ข้อมูลที่ได้พบว่า 32 % ของหัวหน้าครอบครัว
ในสลัมคลองเตยจบการศึกษาต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และสามารถอ่านออก
เขียนได้ 60 % จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 และ 8 % ของหัวหน้า
ครอบครัวจบการศึกษาเกินชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แต่ไม่เกินชั้นประถมศึกษาปีที่ 7
ในชุมชนคลองจั่น พบว่า 34 % ของหัวหน้าครอบครัวในชุมชนคลองจั่น
จบการศึกษาชั้นเตรียมอุดมศึกษาจนถึงอนุปริญญา และ 66 % ของหัวหน้า
ครอบครัวจบการศึกษาชั้นปริญญาตรีขึ้นไป เมื่อเปรียบเทียบเปอร์เซ็นต์ที่
ได้ หัวหน้าครอบครัวในสองชุมชนดังกล่าวมีความแตกต่างกันอย่างมาก
เกี่ยวกับการศึกษา (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 หัวหน้าครอบครัวในชุมชนคลองจั่นและสลัม
คลองเตย จำแนกตามระดับการศึกษา (เปอร์เซ็นต์)

ระดับการศึกษา	คลองเตย (50)	คลองจั่น (50)
เรียนจบไม่เกินชั้น ป.4	92	0
เรียนจบชั้น ป.7	8	0
เตรียมอุดม - อนุปริญญา	0	24
จบชั้นปริญญาตรีขึ้นไป	0	66
รวม	100	100

จากตาราง จะเห็นว่า หัวหน้าครอบครัวในชุมชนคลองจั่น
มีระดับการศึกษาสูง คือจบชั้นปริญญาตรีขึ้นไป ในจำนวนนี้มีหัวหน้า
ครอบครัวที่จบปริญญาโท (3 ราย) 6% ส่วนหัวหน้าครอบครัวในสลัม
คลองเตยมีระดับการศึกษาต่ำ ส่วนใหญ่จบชั้นประถม 4.